

Pukovnik u penziji
mr MANOJLO BABIĆ

Brzina – činilac uspeha u borbenim dejstvima oklopnih i mehanizovanih jedinica

Polazeći od iskustvom potvrđenih činjenica u drugom svet-skom ratu, kao i u savremenim lokalnim ratovima, analiziraju se borbene mogućnosti savremeno opremljenih oklopnih i mehanizo-vanih jedinica sa stanovišta brzine kao činioca uspeha. Na osnovu tih analiza i odgovarajućih primera ističe se teza da je brzina kompleksan činilac u kojem su kondenzovane tehničke i tehno-loške komponente savremenih dostignuća u razvoju oklopnih i me-hanizovanih jedinica, kao i uslovi koji vladaju na bojištu, vojištu i ratištu u celini. Stoga se zaključuje da se brzina dejstva oklop-nih i mehanizovanih jedinica ne može deducirati iz tog kompleksa i razmatrati kao samostalan princip ratne veštine. Naprotiv, ona je premisa manevra, udara, iznenađenja i brojnih drugih ne samo principa već i drugih kategorijalnih pojmova koji imaju širi sa-držaj, kao što su pokretljivost na bojištu, vojištu i ratištu, tempo napada, pregrupisanje i dr.

1. Istorijski koreni

Oklopne i mehanizovane jedinice još u drugom svetskom ratu afirmisale su se kao nosilac manevra, udara i pokretljivo-sti, u čijoj biti je *brzina* kao činilac uspeha u borbenim dejstvi-ma. Do tog saznanja se došlo teorijski i empirijski na bojnem polju, uz istovremenu borbu mišljenja o mestu, ulozi, zadaci-ma, upotrebi i načinu dejstva oklopnih i mehanizovanih jedi-nica. Kolika je ta borba mišljenja u teoriji i praksi bila dra-stična na početku drugog svetskog rata najbolje pokazuje sledeći primer.

Nemci su u maju 1940. napali Francusku i tada je Gude-rijan, neočekivano za Francuze, sa svojim oklopnim i mehani-

zovanim korpusom prodirao kroz Ardene, forsirao reku Mezu na tri mesta i na tri različita načina (gazom, skelama i preko pontorskog mosta), a zatim nastavio dejstva prema La Manšu prosečnim tempom nastupanja od 65 km na dan.¹ Kada je Guderijanov korpus sa mostobrana na Mezi krenuo u napad, u to vreme i za tadašnje uslove i shvatanja *munjevitom brzinom*, fon Klajst (komandant armije) i fon Runštet (komandant grupe armija), kao i nemačka vrhovna komanda naredili su Guderijanu da se zaustavi, jer su zazirali od jake konjičke grupacije Francuza na levom boku Guderijanovog korpusa. Međutim, kada je fon Klajst preneo naređenje Guderijanu, došlo je do oštore borbe mišljenja u kojoj je Guderijan ponudio svoj položaj, a fon Klajst mu je naredio da odmah preda dužnost. Zatim se umešao fon Runštet da reši spor odlukom da Guderijan ipak ostane na dužnosti dok problem ne reši vrhovna komanda. U međuvremenu, Guderijanu su pristizala naređenja da uspori pokret, a on je svojim potčinjenim komandantima oklopnih i mehanizovanih divizija naređivao da prodiru *što brže*. Događaji na bojnopolju su pokazali da je Guderijan bio u pravu. Francuska konjica (jaka grupacija) nije se ni usudila da napadne Guderijanov oklopni i mehanizovani korpus. Razlog za to je iskustvo poljske konjice koje Francuzima nije bilo nepoznato. Kada su Nemci napali Poljsku 1939, poljska konjica je masovno jurišala na nemačke tenkove nadajući se da će konjanici sa konja uspeti da skoče na tenkove, otvore kupole i sabljama unište članove nemačkih tenkovskih posada. Zbog hrabrosti i spremnosti na požrtvovanje, bili su to podvizi dostojni divljenja, ali bez ikakvih praktičnih rezultata. Umesto konjice, Francuzi su angažovali De Golovu oklopnu diviziju (jednu krupnu oklopno-mehanizovanu jedinicu iz strategijske rezerve vrhovne komande).² Međutim, ona je zbog brzine prodiranja Guderijanovog oklopnog i mehanizovanog korpusa zakasnila da izvrši protivudar u bok, pa se bez ikakvog efekta sukobila sa drugim snagama iza Guderijanovog korpusa. Tu se radilo o *brzini dejstva*. Da je De Golova oklopna divizija na vreme stigla da izvrši protivudar u levi bok Guderijanovog korpusa to bi, svakako, usporilo njegovo prodiranje prema La

¹ Guderijan, *Vojni memoari* (prevod), VIZ, Beograd, 1961, strana 114—132.

² De Gol je pred drugi svetski rat, u francuskoj vojnoj misli, zastupao tezu o krupnim oklopno-mehanizovanim sastavima (slično Guderijanu), ali takvo shvatanje u Francuskoj nije bilo dominantno.

Manšu i omogućilo severnoj grupaciji francuskih snaga da na vreme konsoliduju front i izbegnu odsecanje, odnosno okruženje.

To, naravno, nije jedini primer gde je brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica u drugom svetskom ratu imala veoma veliki uticaj na tok i ishod operacija, bilo napadnih ili odbrambenih. Događaji na istočnom frontu 1941—1945. godine potvrdili su značaj *brzine dejstva* oklopnih i mehanizovanih jedinica kao činioca uspeha. Nemci su svoj ratni plan »Barbarosa« zasnivali na brzini dejstva svojih oklopnih i mehanizovanih jedinica. Tom činiocu, pre svega, mogu da zahvale za brze prodore prema Moskvi i Lenjingradu 1941. godine, što je u nizu operacija dovelo do okruženja i uništenja (zarobljavanja) krupnih delova sovjetskih kopnenih snaga. Isti model Nemci su demonstrirali 1942. godine brzim prodorima svojih oklopnih i mehanizovanih jedinica prema Staljingradu i Kavkazu. Međutim, u staljingradskoj operaciji, kada su sovjetske snage krenule u strategijsku protivofanzivu, Nemci su se na tom delu fronta našli u škripcu. Brzim prodorima sovjetske oklopne i mehanizovane jedinice čvrsto su zatvorile klešta oko Paulusove grupacije, dok su Manštajnovi (nemačke) oklopne i mehanizovane jedinice iz rezerve fronta *zakasnile* da spreče Sovjete da zatvore obruč, što je imalo za posledicu kapitulaciju cele fon Paulusove grupacije. Istovremeno je bila dovedena u pitanje snažna nemačka grupacija u rejonu Zakavkazja, kojom je komandovao fon Klajst. On je munjevito uspeo da preko Rostova izvuče svoje snage iz Zakavkazja i tako izbegne njihovo odsecanje (okruženje), za što je od Hitlera dobio maršalsku palicu. (To je isti fon Klajst koji je zbog brzine dejstva hteo da smeni Guderijana u Francuskoj 1940. godine, da bi dve godine kasnije i sam bio u situaciji koja ga je prinudila da shvati od kolikog je ogromnog značaja brzina borbenih dejstava, posebno oklopnih i mehanizovanih jedinica).

Serijski sovjetskih strategijskih ofanziva na istočnom frontu u periodu 1943—1945. godine, kao i anglo-američkih snaga na zapadnom frontu 1944—1945. godine, dokazala je da brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica predstavlja činilac od izuzetnog značaja prilikom planiranja i izvođenja operacija.

Na našem ratištu u narodnooslobodilačkom ratu 1941—1945, nezavisno od iskustava na istočnom i zapadnom fron-

tu, potvrdila su se ista iskustvena saznanja. Primeri su brojni i raznovrsni. Navešću tri: (1) manevar tenkovske čete Vrhovnog štaba NOV i POJ u bici za ranjenike marta 1943. godine, kada je nakon razbijanja četnika u Jablanici neočekivano za Nemce, u vanredno kratkom roku, neprekidno tučena iz vazdušnog prostora, izvršila uspešan marš preko Prozora i popela se serpentinama na Makljen da bi učestvovala u protivudaru naših snaga prema Bugojnu i dala svoj doprinos; (2) prodor Prve tenkovske brigade preko Mašuna u pozadinu nemačkog 97. korpusa u Istri i ulazak u Trst 1. maja 1945. godine pre savezničkih snaga; (3) učešće Druge tenkovske brigade u proboju sremskog fronta pri čemu je štab Prve armije planirao da brigada za dva dana prodre do Vukovara, a ona je to ostvarila za jedan dan.

Iskustva iz drugog svetskog rata, uključujući i naša, utemeljila su saznanje da je *brzina dejstva* u ratnoj veštini uopšte, a oklopnih i mehanizovanih jedinica posebno, izuzetno značajan činilac prilikom kreiranja borbenih dejstava na svim nivoima, počev od najmanjih borbenih sastava taktičkog nivoa do najvećih grupacija strategijskog obima i značaja.

Naravno, brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica u drugom svetskom ratu ne može se apsolutizovati i reći da je ona svuda i u svim situacijama došla do punog izražaja. Pošto je reč o uslovnoj kategoriji, nužno je imati u vidu mnoge činioce koji je determinišu. Bilo je brojnih primera kada oklopne i mehanizovane jedinice nisu mogle da ostvare zadovoljavajuću brzinu dejstva. Na primer, nemačke oklopno-mehanizovane jedinice u kurskoj bici, gde su sovjetske snage imale duboko ešeloniranu protivoklopnu odbranu i gde su uspele da slome napad dve snažne nemačke oklopne grupacije, koje su u obliku klešta pokušale da preseku izbočinu na delu fronta kod Kurska.

2. Savremena iskustva

Lokalni ratovi iz druge polovine ovog veka, u osnovi su potvrdili iskustva iz upotrebe i dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica za vreme drugog svetskog rata, ali i u mnogo čemu pružili nova saznanja, naročito u domenu *brzine dejstva*. Navešćemo nekoliko primera.

Kada su Izraelci u ratu protiv Arapa 1967. godine za jedan dan i jednu noć neprekidnih dejstava, na centralnom i primorskom pravcu preko Sinaja, svojim oklopnim i mehanizovanim jedinicama izbili na Suecki kanal, za mnoge u svetu, a pre svega Arape, to je delovalo kao »šok — terapija« u domenu ratne veštine. Međutim, na osnovu svestrane analize tih događaja, postalo je evidentno da brzina dejstva izraelskih oklopnih i mehanizovanih jedinica nije bila rezultat magične moći već plod realnih potencijala zasnovanih na mogućnostima borbenih sredstava i uvežbanosti ljudstva.

Da brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica nije privilegija Izraelaca, Egipćani su dokazali forsiranjem Sueckog kanala u četvrtom izraelsko-arapskom ratu 1973. godine. Poznato je da su Egipćani ostvarili strategijsko iznenađenje, pre svega, tim što su munjevitom brzinom oklopnim i mehanizovanim jedinicama prešli Suecki kanal, razorili utvrđenu liniju »Bar Lev« i stvorili solidan mostobran. To je za Izraelce, takođe, delovalo kao »šok — terapija«. Međutim, oni su se veoma brzo oporavili od »šoka« i za kratko vreme demonstriali do tada nepoznatu brzinu reagovanja. Arapske procene zasnivane su na pretpostavci da Izraelcima treba najmanje četiri dana da mobilišu i upute na front svoje oklopne i mehanizovane snage iz strategijske rezerve, koje su sačinjavale oko $\frac{3}{4}$ ukupnih izraelskih potencijala moći na kopnu. No, bilo je drugačije. Izraelci su, zahvaljujući veoma visokom stepenu uvežbanosti ljudstva iz »rezervnog sastava«, svoje oklopne i mehanizovane jedinice uspeli da aktiviraju i upute na front, odnosno grupišu i sukcesivno uvedu u borbu za nepuna dva dana.

Drugi veliki i odlučujući »šok« za Arape proizašao je iz činjenice da su izraelske oklopne i mehanizovane jedinice takvom brzinom forsirale Gorka jezera, prodrle do Sueca i odsekle jednu celu egipatsku armiju na južnom Sinaju, što je dovelo do munjevitog i za mnoge iznenađujućeg preokreta u ratu. Sve što se kasnije zbilo na vojnom i diplomatskom planu između Izraela i Egipta samo je posledica rezultata na bojnopolju, pri čemu su izraelske oklopne i mehanizovane jedinice odigrale strategijsku ulogu. To je, takođe, prvi put u istoriji ratova našeg stoleća da ovaj rod vojske ima vrhunsku ulogu u ratu. Poznato je da upravo u tom ratu izraelsko vazduhoplovstvo nije moglo da preleće Suecki kanal i prodre u vaz-

dušni prostor egipatskog dela fronta sve dok mu izraelske oklopne i mehanizovane jedinice nisu stvorile »brešu« u zoni mostobrana kod Gorkih jezera.³

Još veću brzinu dejstva izraelske oklopne i mehanizovane jedinice demonstrirale su 1982. godine prilikom invazije na Liban. Tada nije bilo u pitanju iznenađenje protivnika o početku borbenih dejstava, jer je agresija dugo najavljivana i temeljito pripremana. Ono što se u prvih nekoliko dana izraelske agresije na Liban zbilo u sukobima izraelskih sa sirijskim i palestinskim oklopnim jedinicama zaslužuje posebnu pažnju, pre svega sa aspekta *brzine dejstva*. U doktrinama, odnosno u »borbenim pravilima« upotrebe i dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica skoro svih armija u svetu izraženo je gledište da brdsko-planinsko zemljište predstavlja prepreku za oklopne i mehanizovane jedinice i da je njihova efikasnost na takvom zemljištu veoma ograničena. U to su, kao u dogmu, verovali Sirijci i Palestinci, pa su tako i izgradili sistem odbrane na brdovitom i planinskom zemljištu Južnog Libana. Međutim, treba imati u vidu da Južni Liban ima relativno dobro razvijenu putnu mrežu i da su upravo na toj činjenici Izraelci zasnivali svoj koncept upotrebe oklopnih i mehanizovanih jedinica. Oni su pri dejstvu obezbedili da sukcesivno helikopterskim desantima zauzimaju prelaze na rekama (r. Litani i druge), planinskim prevojima, grebenima, propustima, usecima i tunelima. Oni su sinhronizovanom akcijom helikopterskih desantnih grupa i dejstvom oklopnih i mehanizovanih jedinica uspeali da spreče protivnika da pravovremeno izvrši potrebna rušenja i »ukoči« pokret i manevar njihovih oklopnih i mehanizovanih jedinica. U tome je suština problema. Posledice su poznate. Izraelske oklopne i mehanizovane jedinice su za tri dana izbile na prilaze Bejrutu, ostvarivši prosečan tempo napada u prvom danu 15 km, u drugom oko 30 km, a u trećem oko 50 km na dan. Iznenađenje za Sirijce i Palestince bilo je utoliko veće jer su skoro istom brzinom izraelske oklopne i mehanizovane jedinice prodirale i na centralnom operativnom pravcu preko planinskih prevoja planine Liban, prinudivši sirijske oklopne i mehanizovane jedinice, na izra-

³ Egipat je uz pomoć SSSR-a u periodu 1967—1973. godine izgradio takav sistem PVO, pre svega na frontu, da je izraelsko vazduhoplovstvo bilo praktično nemoćno da utiče na tok i ishod operacija sve dok izraelske OMJ nisu razbile egipatski sistem PVO.

zito ravničastom zemljištu u južnoj dolini Beka, na povlačenje, kako ne bi dospele u okruženje. Ovaj primer pruža izvanrednu pouku da u savremenim uslovima planinsko zemljište sa dobrim putevima za tehnički visoko opremljenog protivnika, koji je uz to nadmoćan u vazдушnom prostoru, nije više onakva prepreka za oklopne i mehanizovane jedinice kakva je bila u nedavnoj prošlosti.

Za problematiku koja se u ovom radu razmatra, interesantna su i značajna iskustvom potvrđena saznanja iz upotrebe posebne vrste oklopne borbene tehnike, koja je bitno doprinela da se *ubrztaju unutrašnji tokovi i procesi* bojeva i operacija. Navešćemo dva primera.

U trećem indijsko-pakistanskom ratu 1971. godine Indijci su od oko 100 plivajućih (amfibijskih) tenkova *PT-76* formirali udarnu grupaciju koja je na severnom krilu istočnopakistanskog fronta, preko močvarnog zemljišta, prodrła duboko u pozadinu pakistanskih snaga, napala njihove artiljerijske vatrene položaje, komandna mesta i pozadinske ustanove i tako kompromitovala duboko ešeloniranu odbranu Pakistana na pravcu glavnog udara. Taj potez Indijaca imao je veliki uticaj na brzinu slamanja pakistanskog otpora u zahvatu fronta. Nešto slično učinili su Britanci na Malvinskim ostrvima 1982. godine. Oni su svojim amfibijskim tenkovima, tipa *Skorpion*, u kombinaciji sa helikopterskim desantima, nakon iskrčavanja na zapadnom delu ostrva, vrlo brzo prodirali na istok prema Port Stenliju. Osnova uspeha je u tome što su britanski amfibijski tenkovi u zahvatu »severnog operativnog pravca«, preko močvarnog zemljišta, obilazili protivničke odbrambene položaje koji su bili posednuti, minirani i fortifikacijski uređeni samo u zahvatu puta i zemljišta koje je prohodno za tenkove »klasičnog tipa«. Dejstvujući na takav način, Britanci su za veoma kratko vreme savladali otpor neprijatelja na svim uzastopnim linijama. Bilo je slučajeva da je jedna tenkovska četa napadom sa boka ili iz pozadine, u kombinaciji sa helikopterskim desantom, uspevala da »digne« sa položaja, prinudi na povlačenje i razbije kompletan pešadijski bataljon.

3. Brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica kao tehnička i tehnološka kategorija

Borbena dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica ispoljavaju se *vatrom i pokretom*, što uz korišćenje *oklopne zaštite* u svojoj ukupnosti, *mase, kvaliteta i brzine dejstva* određenih tenkovskih i mehanizovanih sastava rezultira kao njihova *udarna snaga*. Otuda su *vatra i pokret* elementi borbenih dejstava tenkovskih i mehanizovanih sastava, koji egzistiraju u tesnoj međusobnoj zavisnosti i povezanosti. *Vatra i pokret* su istovremeno i elementi *borbenog sistema*, koji u borbi, boju i operaciji obrazuju združeni tenkovski i mehanizovani sastavi. U funkcionisanju tog sistema, *oklopna zaštita* tenkovskih i mehanizovanih sastava u funkciji je *vatre i pokreta* i ona je značajan atribut tenkovskih i mehanizovanih sastava sa određenim stepenom uticaja na tok i ishod borbenih dejstava. Međutim, pošto je u biti svakog kretanja — *brzina*, kao tehnička kategorija, to je i za pokretljivost oklopnih i mehanizovanih jedinica na bojištu ona značajna za ispoljavanje udarne moći i ubrzavanje tokova i procesa boja i operacije.

Udarne snaga oklopnih i mehanizovanih jedinica izvedena je kategorija, dobijena kao proizvod *mase i brzine* dejstva njihovih borbenih sastava u datim uslovima, s tim da se ne može poistovetiti sa matematičkim iskazom udarne snage u fizici iz koje je pojmovno preuzeta. Udarne snaga tenkovskih i mehanizovanih sastava nije prost proizvod broja tenkova i borbenih vozila pešadije (OT) i *brzine njihovog dejstva* u napadu ili protivnapadu, već je u iskaz udarne snage ugrađen i *kvalitet* borbenih sredstava i ljudstva, počev od pojedinaca koji tim sredstvima rukuju do štabova i komandi koji tim borbenim sastavima rukovode. Drugim rečima, u udarnu snagu određenog tenkovskog ili mehanizovanog sastava ugrađene su njegove celokupne *borbene mogućnosti*. Zbog toga se kao zakonita pojava može smatrati da je udarna snaga oklopnih i mehanizovanih jedinica utoliko veća ukoliko su ti sastavi brojno jači, sa većom vatrenom moći i pokretljivošću na bojištu, *snažnijom oklopnom zaštitom, boljom obučenošću ljudstva i moralom* kao i *drugim elementima moći*, i obratno — *manja*, ukoliko je njihova ukupna borbena moć, izvedena i upoređena po istim elementima i jedinstvenom kriteriju, srazmerno manja.

Prilikom razmatranja *borbene brzine* oklopnih i mehanizovanih jedinica treba poći od toga da se ona ne može meriti na isti način kao i tempo napada. Ako bismo primenili isti metod pri proračunu za borbenu brzinu kao i za tempo napada, dobili bismo da se za 10 sati borbenih dejstava, u toku jednog dana, može savladati prostor od 200 do 300 km, primenjujući borbenu brzinu 20—30 km/h. To bi, naravno, bila apsurdna pretpostavka. Zbog toga, razmatranju borbene brzine oklopnih i mehanizovanih jedinica treba prići drugačije.

Kada tenkovi u pratnji borbenih vozila pešadije ili oklopnih transportera krenu u napad ili protivnapad sa linije razvoja, oni se kreću odgovarajućom brzinom, otvaraju vatru iz pokreta i održavaju svoje mesto u borbenom poretku. Pretpostavimo da je to brzina 20 km/h. Posle upada u neprijateljev odbrambeni raspored na određenoj dubini, tenkovski sastavi u prvom borbenom ešelonu moraju privremeno stati ili osetno smanjiti brzinu kretanja. Za tu pojavu u napadu oklopnih i mehanizovanih jedinica ima više razloga, a osnovni je taj što se jednim udarom ne mogu neutralisati snage i sredstva branioca na celoj dubini odbrane na pravcu napada, već se to vrši postupno. Otpor neprijatelja na datom položaju u dubini odbrane može biti toliko jak da se moraju dovlačiti sveže snage, vršiti pregrupisavanje, pojačavati dejstvo avijacije itd. Za to vreme tenkovi i borbeni vozila pešadije (OT) u prvom borbenom ešelonu zauzimaju najpogodniji raspored i dejstvuju vatrom sa mesta. Stoga je utrošak vremena u toku jednog borbenog dana, u proboju neprijateljeve odbrane, znatno veći za razne zastanke, koordiniranje dejstva i vatrena dejstva sa mesta nego za kretanje napred (pravljenje tzv. skokova), gde borbeni brzina dolazi do izražaja. Zbog toga, ponekad, dnevni tempo napada može da bude 10 km na određenom pravcu, a borbeni brzina kretanja prilikom »skoka« 20 km/h.

Sa stanovišta prostora koji treba savladati, skokovi su različiti: od linije razvoja (polaznog položaja) do prednjeg kraja branioca 1—3 km, a u dubini odbrane od nekoliko stotina metara do nekoliko kilometara. Najveći uticaj na dužinu skoka ima vatra neprijateljevih oklopnih oruđa, minskoeksplozivne prepreke, konfiguracija zemljišta i efekat sopstvene vatre. Na ispresecanom zemljištu i skokovi su obično opredeljeni topografski dominantnim objektima na pravcima dejstva koji su prohodni za tenkove i za borbeni vozila pešadije (OT). Pro-

sečna brzina koju tenkovi i borbena vozila pešadije (OT) ostvaruju u svakom od ovih skokova na bojištu jeste borbena brzina.

Prilikom ostvarivanja svakog od takvih skokova, nastoji se da tenkovi i borbena vozila pešadije do maksimuma iskoriste tehničku brzinu kretanja. Poznato je da tehnička brzina kretanja pojedinih savremenih tenkova i borbenih vozila pešadije (OT) na ravnom putu iznosi 50—90 km/h, zavisno od njihove vrste i tipa, a van puta na ravničastom zemljištu 30—50 km/h. Zbog održavanja mesta u borbenom poretku i zbog sinhronizovanja dejstva po mestu i vremenu sa pešadijom, artiljerijom i drugim rodovima, tenkovi i borbena vozila pešadije (OT) nisu u mogućnosti da maksimalno iskoriste tehničku brzinu kretanja, iako se tome teži.⁴

Brzina kretanja oklopnih i mehanizovanih jedinica nije samo element *pokretljivosti* već i činilac uspeha u boju i operaciji. Stoga, sporo kretanje u borbi, naročito preko otkrivenog i tučenog prostora, može biti pogubno za njih. Naravno, i tehnički faktor tu ima određenu ulogu. Tenkovi koji nemaju stabilizator topa i borbena vozila pešadije, odnosno oklopni transporter, prinuđeni su da u napadu često dejstvuju s kratkih zastanaka i s mesta. To se negativno odražava na borbenu brzinu, odnosno smanjuje se mogućnost da se potpunije eksploatišu tehnička brzina vozila. Ako tenkove prati pešadija koja napada peške (bez borbenih vozila pešadije ili oklopnih transporter), tada se oni na bojištu kreću sporije, jer moraju ostvarivati prostorno kraće skokove i sačekivati pešadiju ili je prevoziti kao tenkovski desant. U takvim uslovima najčešće se uzima da maksimalna borbena brzina može biti 10—15 km/h. Pored toga, u takvim uslovima i tenkovi koji imaju stabilizator topa moraju da zastaju radi otvaranja vatre. Međutim, ako ih prati pešadija na borbenim vozilima pešadije u oklopnim transporterima, tada postoje objektivne mogućnosti da skokovi budu prostorno veći. U takvim uslovima tenkovi, borbena vozila pešadije i oklopni transporter mogu potpunije da iskoriste *tehničku brzinu kretanja*. Savremeni tenkovi, borbena vozila pešadije i oklopni transporter u napadu danju na ravničastom

⁴ Sličan problem je pri marševskoj brzini kretanja, gde ešeloniranje snaga i sredstava, održavanje određenog marševskog rasporeda i dr. utiču na to da je marševska brzina određene jedinice kao celine na određenoj deonici marš-rute znatno manja od moguće tehničke brzine kretanja pojedinačnih vozila.

zemljištu mogu da ostvare prosečnu borbenu brzinu 20—30 km/h. Time je *borbena brzina* oklopnih i mehanizovanih jedinica u odnosu na drugi svetski rat povećana za oko 100 odsto. U uslovima masovne i snažne artiljerijsko-raketne i avijacijske podrške ili primene nuklearnih udara, borbena brzina tih sastava sve više se približava tehničkoj brzini vozila, ali je ni u takvim uslovima ne može dostići, jer je kretanje na bojištu uslovljeno brojnim spoljnim uticajima koji su izvan tehničkih mogućnosti oklopnih i mehanizovanih jedinica. Jedan od najznačajnijih spoljnih činilaca jeste stepen neutralisanja protivničkih snaga sa kojima se oklopne i mehanizovane jedinice sukobljavaju.

Stepen neutralisanja ciljeva neprijateljevih snaga ima veoma veliki značaj i bitan uticaj na procese, tokove i ishod borbi, bojeva i operacija u kojima se angažuju oklopne i mehanizovane jedinice, a pre svega na njihovu brzinu dejstva. Suština borbenih dejstava i oružane borbe nije uništenje već neutralisanje ciljeva. Međutim, neutralisanje ciljeva na bojištu, u širem smislu, najčešće se postiže uništavanjem određenog procenta ciljeva, u užem smislu. Bez tog uništavanja nije moguće umanjiti borbenu moć neprijateljevih snaga, rastrojiti njihov borbeni poredak i, konačno, poraziti ih na bojnom polju. U procesu neutralisanja ciljeva na bojištu učestvuju svi rodovi KoV i RV i među njima u tom dejstvu postoji međuza-visan odnos. Otuda se stepen neutralisanja ciljeva može posmatrati sa različitih aspekata. Za naša razmatranja bitan je odnos koji se uspostavlja između stepena neutralisanja ciljeva na bojištu i uspešnog angažovanja oklopnih i mehanizovanih jedinica, odnosno njihove brzine dejstva u užem smislu.

To je odnos direktne zavisnosti a izražava se manje-više proporcionalno, tako da su brzina dejstva i uspeh angažovanja oklopnih i mehanizovanih jedinica utoliko veći ukoliko je veći stepen neutralisanja neprijateljevih snaga na onom delu fronta na kojem se te jedinice angažuju. Pri tome, treba imati u vidu da brzi i duboki prodori oklopnih i mehanizovanih jedinica u obliku klinova primoravaju snage branioca na povlačenje na onim delovima fronta na kojima i nije bilo borbenih aktivnosti, odnosno na kojima ne mora biti nijedan cilj uništen, ali su te snage takvim dejstvom oklopnih i mehanizovanih jedinica ugrožene, a ne retko dovedene i u okruženje, pri čemu

su u ishodu napadne operacije okružene snage protivnika pri-
nuđene na predaju.

Iskustva iz drugog svetskog rata pokazuju da je, u to vre-
me, za uspešno angažovanje oklopnih i mehanizovanih jedinica
u napadu borbenom *brzinom dejstva* bilo dovoljno da artilje-
rija i avijacija prethodno unište 10—30 odsto pešadije u zoni
napada oklopnih i mehanizovanih jedinica i najmanje 50 od-
sto protivoklopnih ciljeva. Takav stepen neutralisanja ciljeva
u toku vatrene pripreme u napadu, uz odgovarajuću vatrenu
podršku tenkovskih i mehanizovanih sastava u toku njihovog
dejstva, najčešće je omogućavao povoljan ishod uz tolerantne
sopstvene gubitke. Međutim, na savremenom bojištu stanje se,
što se tiče strukture ciljeva, bitno izmenilo. U drugom svet-
skom ratu najbrojniji ciljevi na bojištu bili su pešadijski, a to
znači ljudstvo protivnika u zaklonima ili van zaklona. Danas
u većini zemalja u Evropi skoro da i nema kopnenih snaga
koje nisu zaštićene oklopom, a zatim u zaklonu ili van zaklona
na zemljištu.

Uputno je uporediti strukture ciljeva na bojištu u drugom
svetskom ratu i savremenim uslovima da bi se sagledale po-
trebe artiljerije da neutrališe ciljeve na bojištu radi obezbe-
đenja dejstva oklopnih i mehanizovanih sastava.

Kao prosečan baterijski cilj za istovremeno neutralisanje
u drugom svetskom ratu uzimano je streljačko (mitraljesko,
minobacačko, protivtenkovsko, plamenobacačko, radarsko i
dr.) odeljenje. Takvi ciljevi zauzimali su prostor 1—2 hekta-
ra i za njihovo neutralisanje bila je dovoljna artiljerijska ba-
terija koja je dejstvovala odgovarajućom vatrom bez njenog
prenosa po frontu. Streljački (mitraljeski) vodovi i njima sro-
dne jedinice i borbeni sastavi, koji su u odbrani posedali po-
ložaj na prostoru 4—8 hektara, uzimani su kao standardni
prosečni ciljevi za istovremeno neutralisanje artiljerijskim di-
vizionom. U zoni pešadijske divizije, ako se ona uslovno raš-
člani na takve ciljeve, bilo je oko 150 divizijskih ciljeva. To
znači da je za istovremeno neutralisanje svih ciljeva u odbram-
benoj zoni divizije bilo neophodno najmanje 150 artiljerijskih
divizionara, što naravno nije bilo moguće obezbediti. Zbog toga
je na odseku proboja fronta, gde su angažovane oklopne i me-
hanizovane jedinice, koncentrisana artiljerija tako da je ostva-
rivana gustina od 200 do 300 artiljerijskih oruđa na 1 km

fronta, a neutralisanje ciljeva ostvarivano je postupno, po delovima, uz odgovarajući izbor ciljeva i prioritet neutralisanja.

U savremenim uslovima struktura ciljeva na bojištu je drukčija. Na prostoru (1—2 hektara) koje je nekad (a i sada) posedalo streljačko odeljenje u odbrani najčešće se nalazi tenk ili borbeno vozilo pešadije (OT) ili oba borbeni sredstva zajedno, a na prostoru streljačkog voda (4—8 hektara) tenkovski vod, odnosno vod borbenih vozila pešadije (OT). U praksi to znači — jedno oklopno borbeno vozilo na jedan hektar. Ako se pođe od činjenice da savremena mehanizovana divizija, da ne uzimamo za primer oklopnu, ima oko 250—300 tenkova i oko 500—700 borbenih vozila pešadije (OT), ne računajući samohodnu artiljeriju za podršku, oruđa PVO i druga oklopna borbeni i neborbeni vozila koja kad bi uzeli u obzir u mehanizovanoj diviziji dostižu brojku 1.500. Svako to sredstvo je cilj za sebe. Otuda, za razliku od drugog svetskog rata, na bojištu u savremenim uslovima dominiraju *pojedinačni* a ne prostorni ciljevi, što i jeste *glavni i suštinski* uzrok pojave usavršavanja oruđa *preciznog* dejstva. Ako bismo na takve ciljeve primenili kriterije iz drugog svetskog rata onda iskustva pokazuju da bi artiljerija posrednim gađanjem bila u stanju da neutrališe samo 5 odsto oklopnih ciljeva,⁵ jer, kao što je poznato, ona dejstvuje prostorno, a oklopni cilj je osetljiv samo na direktan pogodak i to odgovarajućeg kalibra i odgovarajuće vrste projektila (zrna, granate) i upaljača. Otuda proizlazi divergencija u razvoju borbenih mogućnosti klasične artiljerije za podršku u odnosu na oklopne ciljeve, s jedne, i otpornosti oklopnih ciljeva, s druge strane. Ta divergentnost je na sadašnjem stepenu razvoja klasične artiljerije i oklopnih ciljeva dostigla takve razmere da je za uništenje jednog oklopnog cilja (tenka, BVP, OT) potrebna znatno veća količina municije po jednom hektaru površine nego što je to bilo u drugom svetskom ratu. Ta činjenica uslovlila je veće angažovanje višecevnih bacača raketa umesto klasične artiljerije, čime je povećana gustina vatre na određenom prostoru, a time i verovatnoća pogađanja i uništenja oklopnog cilja, ali ne toliko da bi se upotrebom samo klasične artiljerije i višecevnih bacača raketa obezbedio minimalni zadovoljavajući procenat (40 odsto) neu-

⁵ Vidak Vujnović, *Taktika vatre zemaljske artiljerije*, VIZ, Beograd, 1974, str. 70.

tralisanja protivnikovih oklopnih i protivoklopnih ciljeva, pre uvođenja u borbu sopstvenih oklopnih i mehanizovanih jedinica.

Učešće avijacije u neutralisanju oklopnih ciljeva klasičnim ubojnim sredstvima (raketna zrna, projektili osposobljeni za samonavođenje — na primer, tipa »maverik«, klasične avio-bombe i »kasetne« bombe) zajedno sa artiljerijom, uz odgovarajuću prostornu i drugu podelu ciljeva, povećava ukupan procenat neutralisanja ciljeva na bojištu, ali ne toliko da se može zaustaviti prodor oklopnih i mehanizovanih jedinica, pogotovo ne pri njihovom masovnom angažovanju, ili rastrojiti sistem odbrane baziran na mešovitim tenkovsko-mehanizovanim sastavima. Otudi je i teza da se masovnom angažovanju tenkovskih i mehanizovanih sastava može uspešno parirati, odnosno da se takvi sastavi mogu rastrojiti (neutralisati) jedino upotrebom nuklearnog oružja, pre svega onog sa pojačanim neutronske zračenjem, a redukovanim razornim (udarnim) i toplotnim (svetlosnim) efektima. Ovu tezu su istakli stratezi NATO-a i ona se, prvenstveno, odnosi na eventualni oružani sukob sa snagama Varšavskog ugovora na centralnom evropskom bojištu. Međutim, u praksi lokalnih ratova posle drugog svetskog rata nigde nije upotrebljeno nuklearno oružje, pa ni u svrhu protivoklopne borbe. Stoga je razvoj protivoklopnih raketa, kao *oruđa preciznog dejstva*, umnogome doprineo da se problem neutralisanja oklopnih ciljeva povoljnije rešava. Međutim, najnoviji razvoj oklopne zaštite na tenkovima dostigao je takav stepen da klasične protivoklopne rakete, u većini slučajeva, ne mogu probiti oklop takvog (najmodernijeg) tenka s čela. Teorijski je to za sada moguće ako bi se ostvarila dva pogotka protivoklopnom raketom u istu tačku na prednjoj gornjoj ploči takvog tenka, što je praktično i sa stanovišta teorije verovatnoće pogađanja neostvarljivo. To je prvi problem koji treba da se rešava u razvoju protivoklopnih sredstava. Drugi problem je u »hipotezi« da tenk, kao čelična masa, dobije takvo magnetno polje oko sebe da ubrzanje magnetnih čestica, ostvareno odgovarajućim generatorom iz tenka, ima takvu snagu da od sebe odbije bilo koji projektil. Pored toga, traži se rešenje za zaštitu tenka od neutronske zračenja ne samo putem apsorpcije, kao do sada, već na bazi odbijanja neutrona. To su bitno novi elementi u razvoju oklopnih i protivoklopnih sredstava koji proizlaze iz trke u naoružavanju »klasičnim oruž-

jem«. Stoga i o ovim činjenicama treba voditi računa kada je reč o stepenu neutralisanja protivnika i brzini dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica.

U uskoj vezi sa borbenom brzinom dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica i stepenom neutralisanja protivnika jeste i njihov tempo napada.

Tempo napada oklopnih i mehanizovanih jedinica izražava se brzinom kojom napadač savlađuje branjeni prostor u toku boja i operacije i on se može uprošćeno izraziti formulom:⁶

$$T = p/t \cdot f,$$

gde je:

T — tempo napada,

p — savladani prostor,

t — vreme,

f — faktor odnosa snaga.

Iz relacija u formuli proizlazi da se tempo napada oklopnih i mehanizovanih jedinica povećava ako se smanjuje u te svrhe utrošeno vreme i ako se povećava stepen neutralisanja protivnika, i obratno. To znači da je tempo napada oklopnih i mehanizovanih jedinica izvedena veličina iz bitnih faktora koji na njega utiču. Ti faktori su: (1) kvalitet i kvantitet oklopnih i mehanizovanih jedinica; (2) kvalitet i kvantitet njihove podrške; (3) stepen neutralisanja protivnika i, u vezi s tim, odnos snaga na pravcima dejstva; (4) prolaznost zemljišta; (5) vreme i (6) akcioni radijus.

Osim borbene brzine i tempa napada, za opšti uspeh oklopnih i mehanizovanih jedinica u borbenim dejstvima od velikog značaja su marševska brzina i brzina pregrupisanja.

Na današnjem stepenu razvijenosti putne mreže na tlu Evrope, s jedne, i tehničkih mogućnosti savremenih borbenih i neborbenih vozila u pogledu brzine kretanja na takvim putevima, kao i visoke tehničke pouzdanosti tih vozila, s druge strane, moguće je ostvariti veoma visoke marševske brzine i danju i noću, što ima izuzetan značaj za pravovremeno angažo-

⁶ Formula ne pokazuje tačne kvantitativne odnose, jer dvostruko povoljniji odnos snaga ne znači istovremeno i dvostruko veći tempo napada, s obzirom na to da se povećana nadmoćnost može valorizovati i u drugim rezultatima, a ne samo tempom.

vanje oklopnih i mehanizovanih jedinica u napadnoj, odnosno u odbrambenoj operaciji. Naravno, to podrazumeva savremeniju organizaciju marša po sistemu »paketa«, a ne dugačkih kolona i ešelona, koji su samim tim pogodni objekti za napad lovačko-bombarderske avijacije i za nanošenje raketnih udara.

Brzina pregrupisavanja oklopnih i mehanizovanih jedinica na bojištu, pa i ratištu, ima takođe veliki značaj. Najnoviji primeri, koji takvu tezu potvrđuju, jesu iz trećeg perioda iračko-iranskog rata. Kada su Iranci povratili izgubljenu teritoriju i počeli seriju ofanziva na tlu Iraka, došle su do punog izražaja manevarske sposobnosti iračkih oklopnih i mehanizovanih jedinica. Iračani su nabavili (kupili) jedan veći broj »vučnih vozova«, odnosno točkaša — transporter za oklopna borbeno vozila pomoću kojih mogu za veoma kratko vreme da prebace kompletne tenkovske i mehanizovane bataljone sa neangažovanog dela fronta na ugrožena mesta i da pravovremeno izvedu sinhronizovani protivudar, tako da Irancima do sada ni u jednoj ofanzivi nije uspelo da ostvare proboj fronta. Brzina pregrupisavanja iračkih oklopnih i mehanizovanih jedinica u takvim situacijama imala je presudan uticaj na ishod operacije.

4. Brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica kao princip

Težnja u ratnoj veštini da se dejstvuje brzo poznata je od davnina. Međutim, tek u drugom svetskom ratu spregom tenk — avion ona je dobila tehničku osnovu i materijalizovana do nivoa tadašnjih dostignuća. Posle drugog svetskog rata ostvaren je značajan tehnički i tehnološki napredak u razvoju ne samo oklopnih i mehanizovanih jedinica već i drugih rodova kopnene vojske, kao i ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Time su stvoreni uslovi za nove sprege na bojištu, kao što su: tenk — nuklearni projektil; tenk — borbeno vozilo pešadije; tenk — helikopter, kao i stvaranje složenijih sprega među kojima su dominantne: tenk — avion — borbeno vozilo pešadije — helikopter (»klasična sprega«) ili tenk — nuklearni projektil — borbeno vozilo pešadije — helikopter — avion (»nuklearna sprega«).

Ove sprege su date uslovno i služe kao povod da se ukaže na činjenicu da je jedno težiti da se dejstvuje brzo, a drugo je

mogućnost, pre svega tehnička, da se to i ostvari. Radi jasnoće, poslužićemo se jednostavnim primerom. Može čovek da bude veliki trkač (maratonac ili sprinter) on u odnosu na čoveka koji se na odgovarajućem putu (zemljištu) kreće motornim vozilom nema šanse da bude brži od njega. Otuda valja ukazati na činjenicu da, na primer, u borbama u vazdušnom prostoru veliku prednost imaju oni avioni koji imaju veću brzinu leta, veću brzinu otkrivanja cilja i gađanja u »realnom vremenu«, itd. Taj tehnički princip slično se manifestuje i u borbi oklopnih borbenih sredstava gde brzina kretanja, brzina reagovanja vatrom i drugi parametri imaju veoma veliki, iako ne i presudan uticaj na ishod, kao što je slučaj u vazdušnom prostoru, jer je oružana borba na zemlji znatno složenija i sa više uticajnih činilaca i aktera nego u vazdušnom prostoru ili na moru. S te tačke gledišta može se postaviti pitanje — da li težnja da se dejstvuje brzo u oružanoj borbi, ne samo kad su u pitanju oklopne i mehanizovane jedinice već uopšte (brzina donošenja odluka, njihovog prenošenja i izveštavanje, grupisanja i pregrupisavanja, napada i protivnapada, izvlačenja iz borbe itd.), predstavlja samostalan princip, ili je takva normalna i opravdana težnja utkana u određene principe koje je definisala *Strategija oružane borbe*? Tako na primer, teško je zamisliti da se u savremenim uslovima može ostvariti *iznenađenje* sa njegovog vremenskog aspekta, a da u njegovoj biti nije reč o brzini dejstva. Isti slučaj je i sa *manevrom* koji u savremenim uslovima podrazumeva veoma veliku brzinu realizacije. Takvi primeri se mogu navesti i u svim drugim principima.

Međutim, budući da principi definisani u našoj strategiji oružane borbe nisu dogma niti jednom za uvek dati stavovi i opredeljenja i pošto ništa u ljudskom saznanju nije dovoljno savršeno i dobro da ne bi moglo biti još savršenije i bolje, to ima osnova da se o brzini dejstva kao *opštem principu* povede naučna rasprava i da se on posebno konstituiše, što bi znatno doprinelo daljem razvoju naše vojne misli, a posebno teoriji upotrebe i dejstava oklopnih i mehanizovanih jedinica, koja se upravo zasnivaju na *brzini*.

Kao prilog takvoj raspravi iznećemo neka razmišljanja.

U dosadašnjoj teoriji i praksi ratne veštine uopšte, uobličeni su skoro istoimeni principi, ali je sadržaj tih pojmova, a naročito način primene principa u praksi različit. Upravo od načina njihove primene, pored ostalog, zavisi uspeh u oruža-

noj borbi i vrednost ratne veštine svake zaraćene strane, kao i svake grupacije oružanih snaga, jedinica i pojedinaca.

Bitna odrednica za principe naše ratne veštine je u tome da oni nisu identični stavovima bilo čije doktrine i ratne veštine, već su proizašli iz naše originalne strategije NOR-a i koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Originalnost principa naše ratne veštine ogleda se u njihovoj sadržini i načinu primene čime se suštinski razlikuju od istoimenih principa u ratnim veštinama drugih zemalja. Time se ne negiraju iskustva do kojih se došlo izučavanjem minulih ratova. Naprotiv, ugradnja tih iskustava i saznanja u sadržinu i primenu principa ratne veštine predstavljala je obavezu bez koje nema naučno fundiranog metodološkog pristupa njihovom vrednovanju.

U vojnoj nauci postoje različita mišljenja o principima (načelima) ratne veštine. Razlike se odnose na njihovo poimanje i na njihovu sadržinu, a u vezi s tim na mesto i ulogu u teoriji i praksi.

Prema nekim mišljenjima, principi ratne veštine su teorijske kategorije najvišeg reda opštosti na osnovu kojih se izgrađuju i na kojima se zasnivaju principi nižeg reda opštosti, kao što su principi napada i odbrane, pripreme i izvođenje borbenih dejstava (operacije, bojeva i borbe), rukovođenja i komandovanja, snabdevanja i svih drugih aktivnosti neposrednih učesnika u oružanoj borbi.

Drugo shvatanje principa ratne veštine zasniva se na uopštavanju iskustava iz minulih ratova na osnovu kojih se definišu principi kao rukovodne ideje. Tokom istorije ratna veština se razvijala u skladu sa razvojem društva, a u okviru nje i principi ratne veštine. Gledanja na principe kao na rukovodne ideje za praktičnu akciju bila su u istoriji, a i danas, različita.

Treće shvatanje principa ratne veštine primarno polazi od potrebe prakse i u njoj nalazi ishodište, definišući ih kao zahteve za praktično ponašanje u oružanoj borbi. Moglo bi se zaključiti da i nema neke bitne razlike između gledišta na principe kao rukovodne ideje i gledišta da su principi zahtevi za praktično ponašanje u oružanoj borbi. Međutim, i pored prividne sličnosti u formulaciji principa, bitne razlike ipak postoje. One se ogledaju, pre svega, u tome što ideja o nečem nije isto što i zahtev. Pristup principima ratne veštine, kao ruko-

vodnim idejama, podrazumeva takav stepen opštosti u kojem konkretizacija njihove primene tek predstoji, odnosno konkretizacija nije izvršena ili još određenije, takvo razmatranje je još uvek u sferi teorije, a manje u sferi prakse i hipotetičkog je karaktera. Naprotiv, pristup principima ratne veštine kao *zahtevima za praktično ponašanje* u oružanoj borbi je konkretan i saobražen konkretnoj situaciji koja u praksi oružane borbe egzistira. To, drugim rečima, znači da sve starešine (i ne samo oni, ali pre svega oni) na svim stepenima rukovođenja, pri donošenju odluke i njenom sprovođenju, moraju voditi računa o cilju borbenih dejstava, iznenađenju, manevru i svim drugim principima. Odnosno, od njih se traži (zahteva) da konkretno izaberu cilj dejstva, ostvare iznenađenje neprijatelja, primene odgovarajući manevar, izraze težište svog dejstva, ekonomišu snagama, dejstvuju ofanzivno, itd. Ako tome dodamo i *princip brzine*, onda to znači i zahtev da se u svakoj situaciji tako i ponašaju. Rečju, od svakog starešine se zahteva da na svaki konkretan slučaj primeni princip ratne veštine u njihovoj *integralnoj povezanosti i uslovljenosti*.

*

U našoj vojnoj publicistici posle rata vođene su povremene rasprave o principima ratne veštine. I ova razmatranja su skroman prilog tim raspravama, a inicirana su stavom da je *brzina dejstva samostalan princip*.

Brzina dejstva oklopnih i mehanizovanih jedinica je u njihovom biću. Otuda ona nije samo princip njihovog ponašanja na bojnopolju. Brzina je i više od toga. Ona je *činilac uspeha* kako je i u naslovu teme istaknuto. Otuda i zalaganje u ovom radu da u našoj vojnoj nauci i praksi *brzina dejstva* kao značajan činilac, posebno kad je reč o upotrebi oklopnih i mehanizovanih jedinica, dobije odgovarajući tretman i da se više i šire razmatra.

S U M M A R Y

SPEED — FAKTOR OF SUCCESS IN ARMoured AND MECHANIZED
UNITS' COMBAT OPERATIONS

Starting from facts confirmed by experiences from the World War 2, also from lately waged local wars, combat capabilities of modernly equipped armoured and mechanized units are analysed from the standpoint that their speed makes a factor of their success in combat. On the basis of such an analysis and suitable examples a thesis is laid down that speed is a complex factor that comprises both technical and technological components of modern achievements in the development of armoured and mechanized units, and the conditions prevailing in a battlefield, in a theatre of operations and generally in a theatre of war. A conclusion is therefore drawn that the speed in which combat operations are carried out by armoured and mechanized units cannot be deduced from this complex and considered itself a principle of the art of war. It is, on the contrary, a premise of manoeuvre, shock action, surprise, and numerous other principles and/or notions that have wider contents, such as manoeuvrability in battlefield, theatre of operations and theatre of war; rate of advance in attack; regrouping of forces, etc.

R É S U M É

LA VITESSE — FACTEUR DE LA REUSSITE DANS LES ACTIONS
DE COMBAT DES UNITES BLINDEES ET MECANISEES

Procédant des faits confirmés par l'expérience dans la deuxième guerre mondiale, ainsi que dans les guerres locales à l'époque moderne, l'auteur analyse, du point de vue de la vitesse en tant que facteur de la réussite, les capacités de combat des unités blindées et mécanisées, modernement équipées. Sur la base de ces analyses et des exemples appropriés, l'auteur souligne la thèse que la vitesse constitue un facteur complexe qui comprend, d'une façon condensée, les composantes techniques et technologiques des réalisations modernes du développement des unités blindées et mécanisées, ainsi que les conditions qui règnent sur le champ de bataille, le champ d'opération et le théâtre de guerre, pris dans leur ensemble. C'est pourquoi l'auteur conclue que la vitesse d'action des unités blindées et mécanisées ne peut être déduite de cet ensemble et être traitée en tant que principe indépendant de l'art de la guerre. Bien au contraire, elle est la prémisse de la manoeuvre, du coup, de la surprise et de nombre d'autres éléments qui constituent non seulement les principes mais aussi les catégories dont le contenu est plus large, à savoir, la mobilité sur le champ de bataille, sur le champ d'opération et sur le théâtre de guerre, le tempo des attaques, le regroupement, etc.

РЕЗЮМЕ

СКОРОСТЬ — ФАКТОР УСПЕХА В БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЯХ
БРОНЕТАНКОВЫХ И МЕХАНИЗИРОВАННЫХ ВОЙСК

Исходя из подтвержденных опытом второй мировой и современных локальных войн факторов, анализируются боевые возможности современно оснащенных бронетанковых и механизированных войск с точки зрения скорости, как фактора успеха. На основании этих анализов и соответствующих примеров выдвигается тезис, в согласии с которым скорость является комплексным фактором, в котором конденсируются технологические компоненты современных достижений в развитии бронетанковых и механизированных войск, а также и условия, имеющиеся на поле боя, театре военных действий и театре войны в целом. Поэтому делается вывод, что скорость действия бронетанковых и механизированных войск нельзя выделять из этого комплекса и рассматривать как отдельный принцип военного искусства. Напротив, она является предпосылкой маневра, удара, неожиданности и многочисленных других не только принципов, но и категориальных понятий, имеющих более широкое содержание, как подвижность на поле боя, театре военных действий и театре войны, темпы наступления, перегруппировка и др.